

Uued aretustehnikad ja mahe – sõbrad või igavesed vaenlased?

Liina
Jakobson
vanemteadur

Maheviljeluse puhul kasutatakse taimekahjustajate tõrjeks ennetavaid võtteid ja looduslikke vahendeid, ka umbrohutõrjeks tarvitatakse sünteetiliste taimekaitsevahendite asemel mehhaanilisi võtteid.

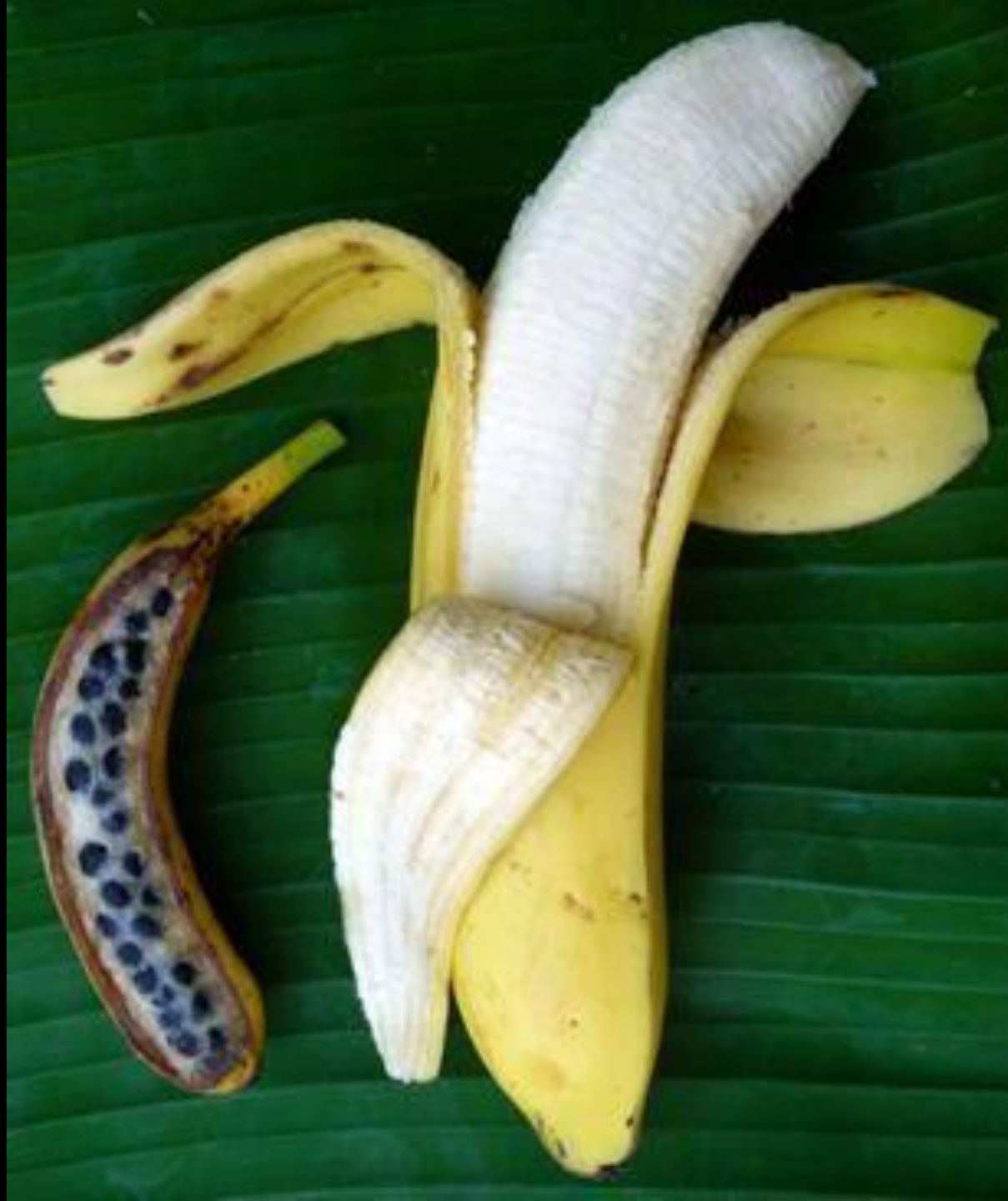

UUED ARETUSTEHNİKAD (UAT)

- = uued genoomikameetodid (UGM)
- Üldmõiste, mida kasutatakse mitmesuguste meetodite kirjeldamiseks, mille abil on võimalik muuta organismi geneetilist materjali ja mis on avastatud või välja töötatud **pärast 2001. aastat**, mil võeti vastu geneetiliselt muundatud organisme käsitlevad liidu õigusaktid.

Brokkoli

Peakapsas

Naeris, kaalikas

Metsik sinep

Lehtkapsas

Lillkapsas

Nuikapsas

selection for
flower buds

selection
for leaves

selection for
terminal bud

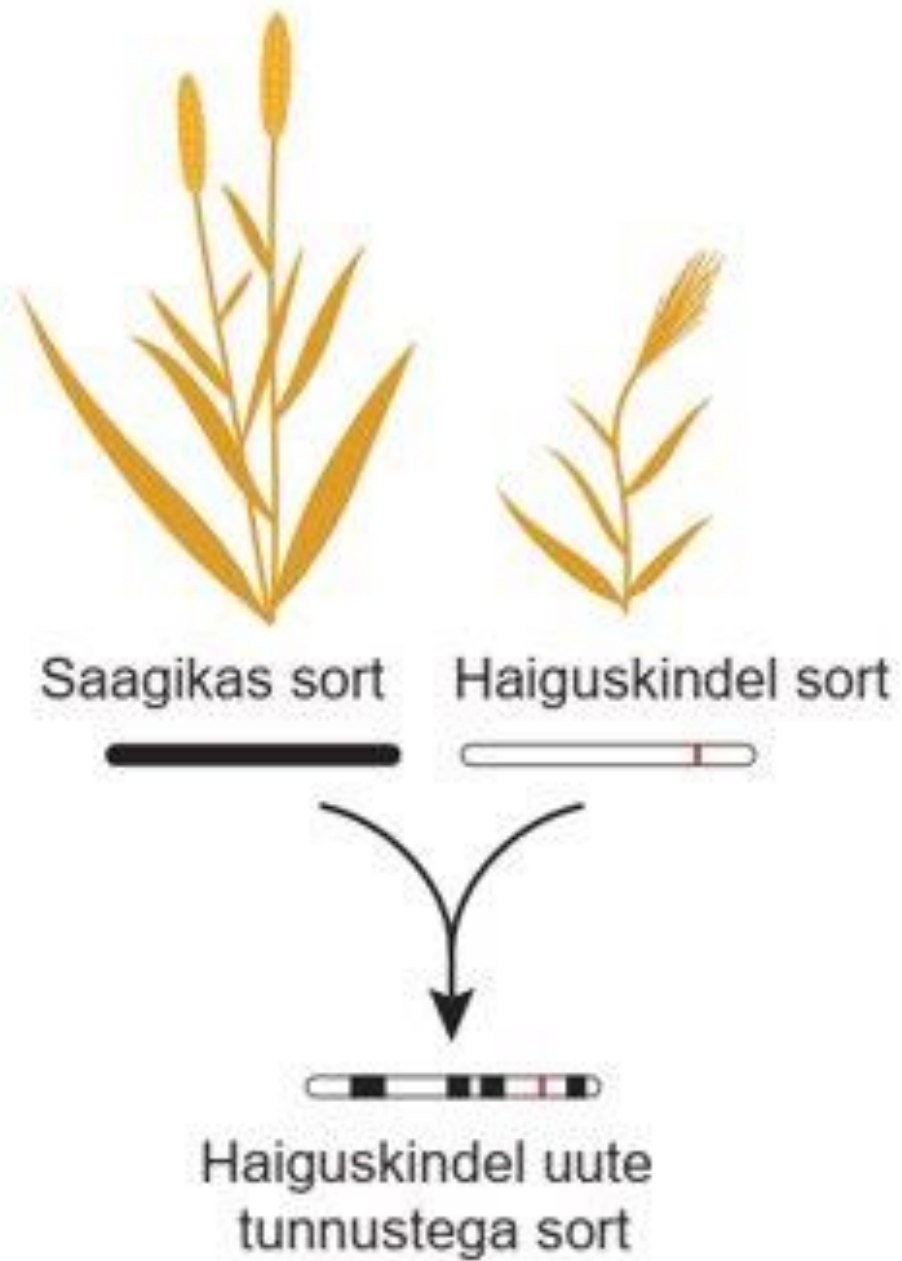
selection for
flower buds

selection for roots

selection
for stem

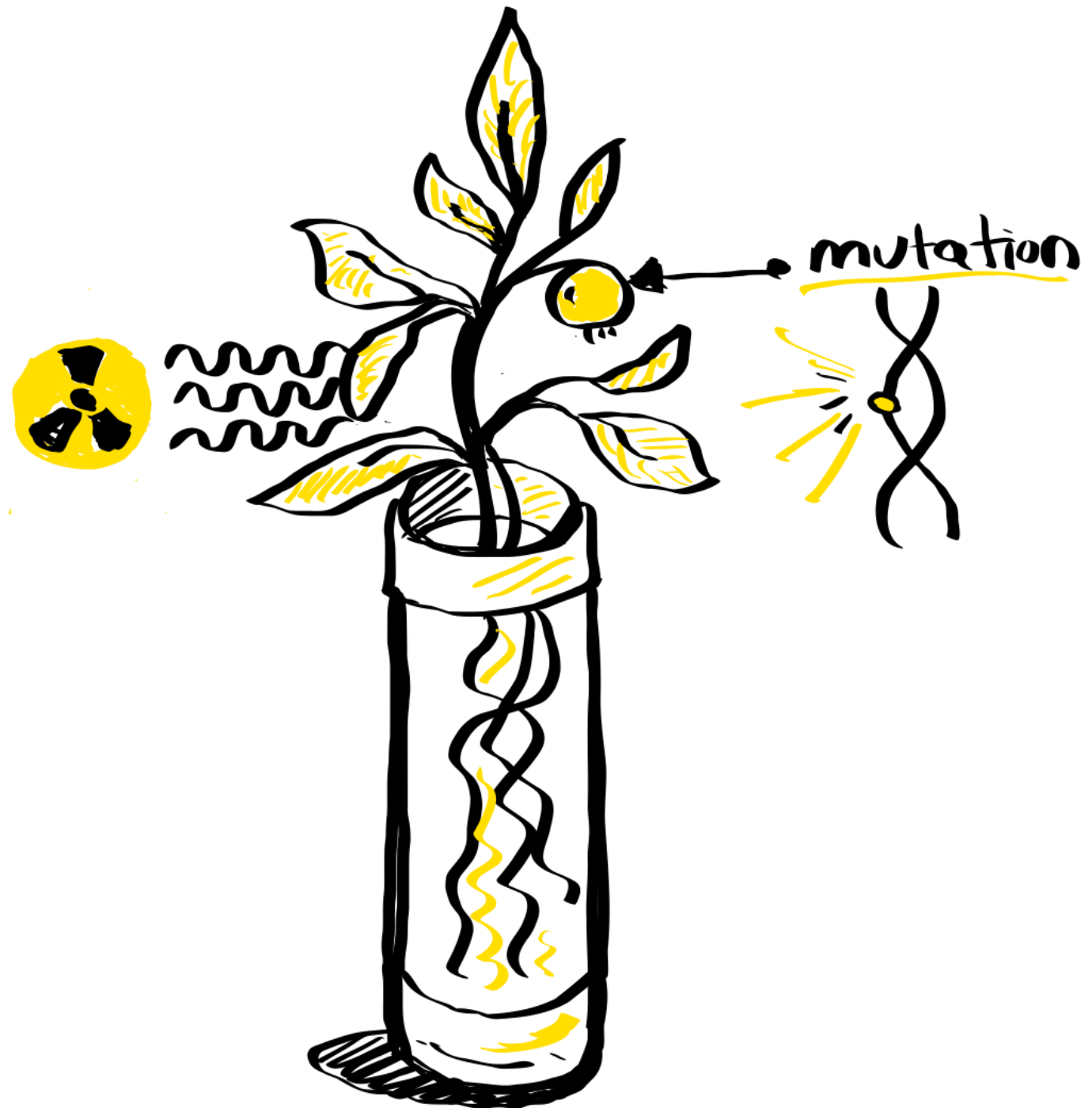

Traditsiooniline ristamine

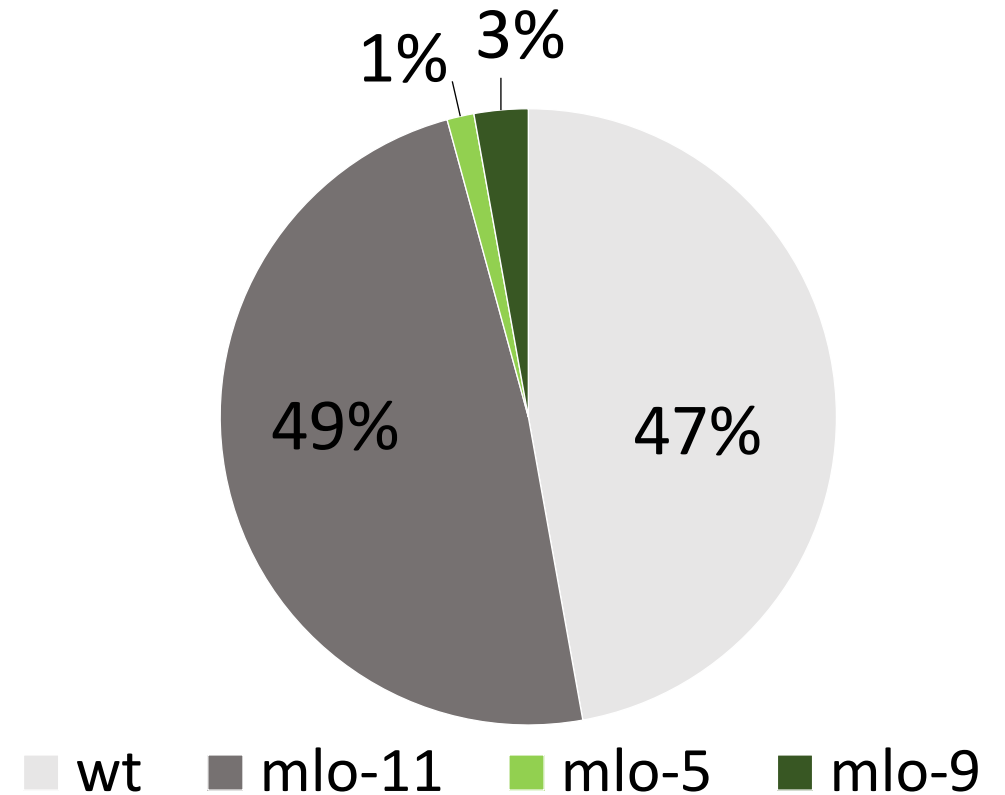
Juhuslik mutageniseerimine

- SUUR arv JUHUSLIKKE mutatsioone – kasulikke ja kahjulikke
- MAHEDAS lubatud!
- Üle 3200 sorti aretatud viimase 100 a jooksul
- 175 liigil rakendatud

Jahukastekindluse mutatsioon odra tavasortides

- 212 sorti testitud
- 4% sortidest sisaldavad ilmselt keemilise mutatsiooni teel saadud mutatsiooni

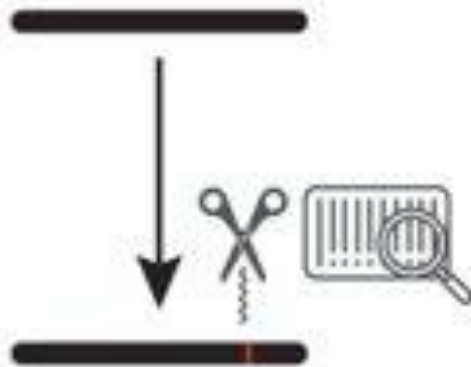

Liik	Genoomi suurus	Geene	Ploidsus
Tomat	828 mln	34 700	2n
Kartul	840 mln	39 000	4n
Oder	5 300 mln	35 000	2n
Nisu	17 000 mln	107 000	6n
Võrdluseks: Inimene	3 100 mln	20 500	2n

Uued aretustehnikad

Saagikas sort

Haiguskindel/ vähem allergeenne
saagikas sort

GEENIKÄÄRID!

GEENIKÄÄRID

CRISPR leiab geeni,
Cas9 lõikab.

Klassikaline sordiaretus

Uued aretus- tehnikad

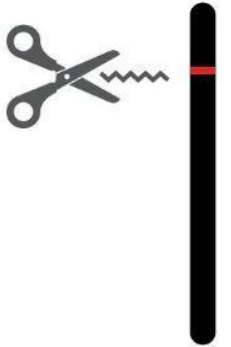

Täpsus

väga madal

väga kõrge

Kiirus

aeglane

väga kiire

**Mittesoovitavad
kõrvalmõjud**

palju

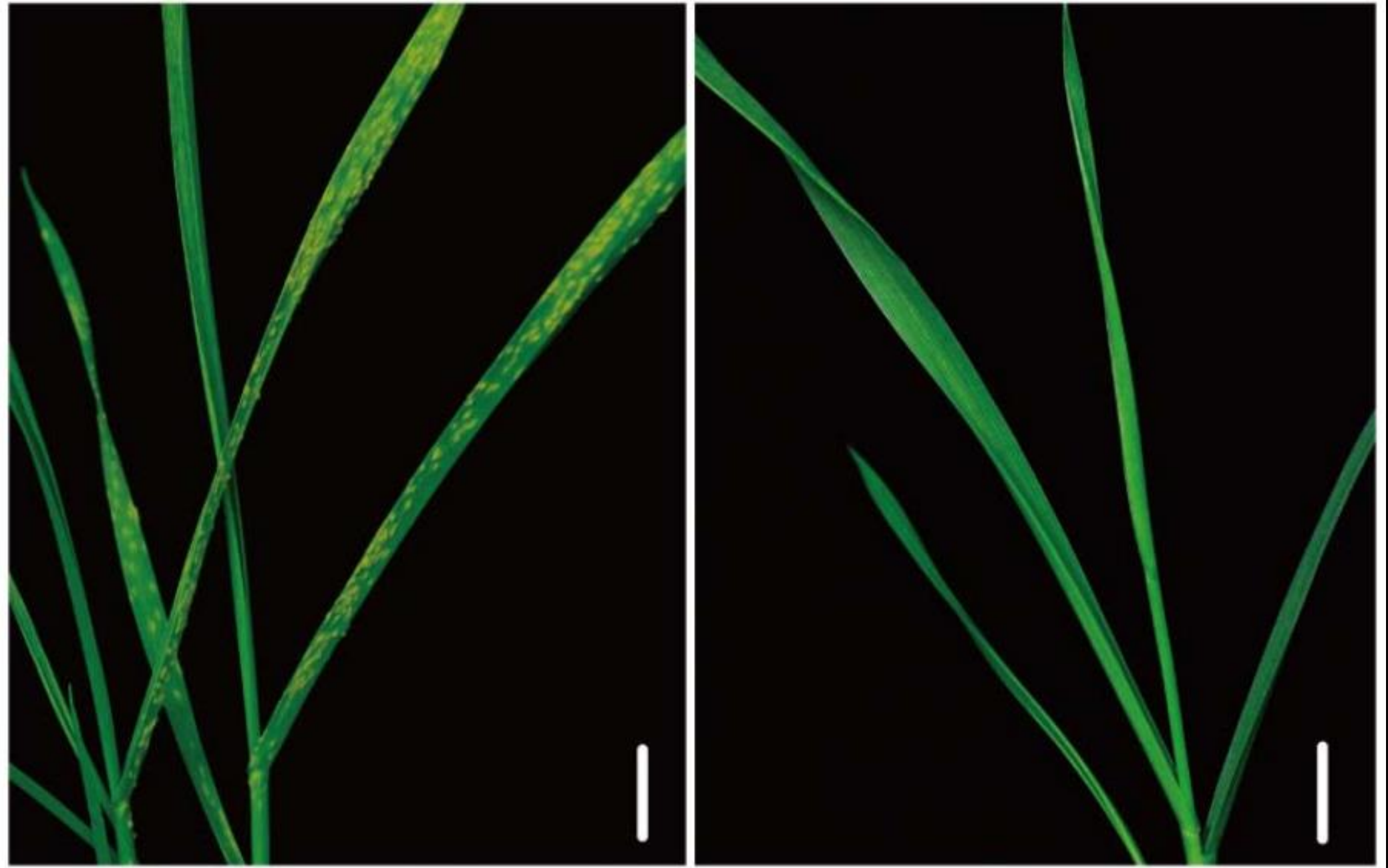
haruldane

Uute aretustehnikate võimalused taimedes

Jahukastekindel nisu (Wang jt 2014)

Jahukastekindel Eesti UAT oder

Tehnoloogiainstituudis aretatud vettsäästvad GM-tomatid, mis tarvitavad vett poole vähem kui tavalised tomatitaimed. FOTO: Kaspar Koolmeister

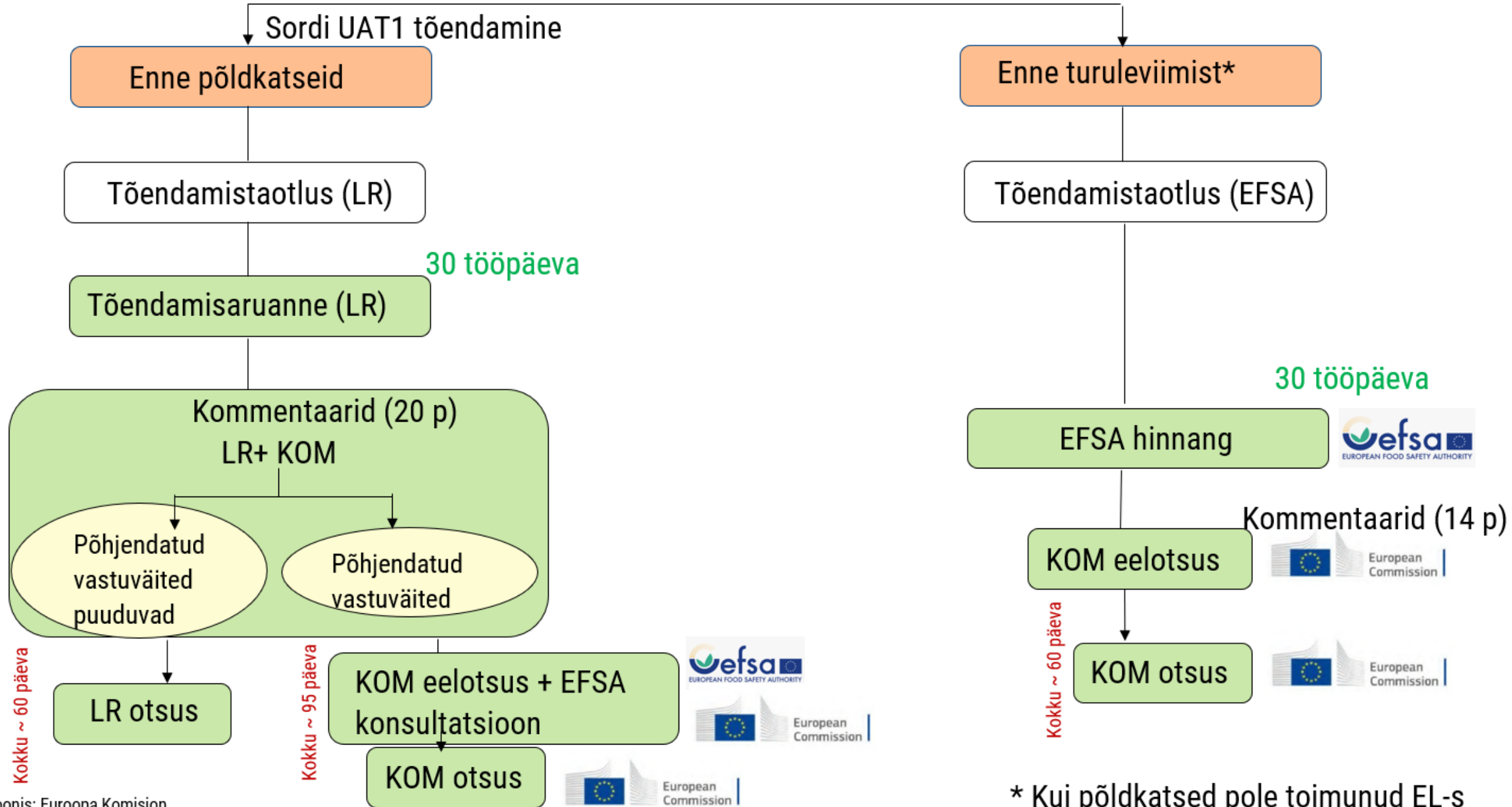
UAT EELNÕU Euroopa Liidus

UAT-taimede ja tavapäraste taimede samaväärsuse kriteeriumid:

- Ei tohi erineda vanemtaimest rohkem kui 20 geneetilise muudatuse poolest.
- Kuni 20 nt asendamine või sisestamine
- Mistahes pikkuses deletsioon
- Ei katkesta endogeenset geeni
- Aretajate genofondis olemasoleva DNA järjestuse suunatud sisestamine

UAT1 heakskiitmise protseduur (Art. 6, 7)

LÕPETUSEKS

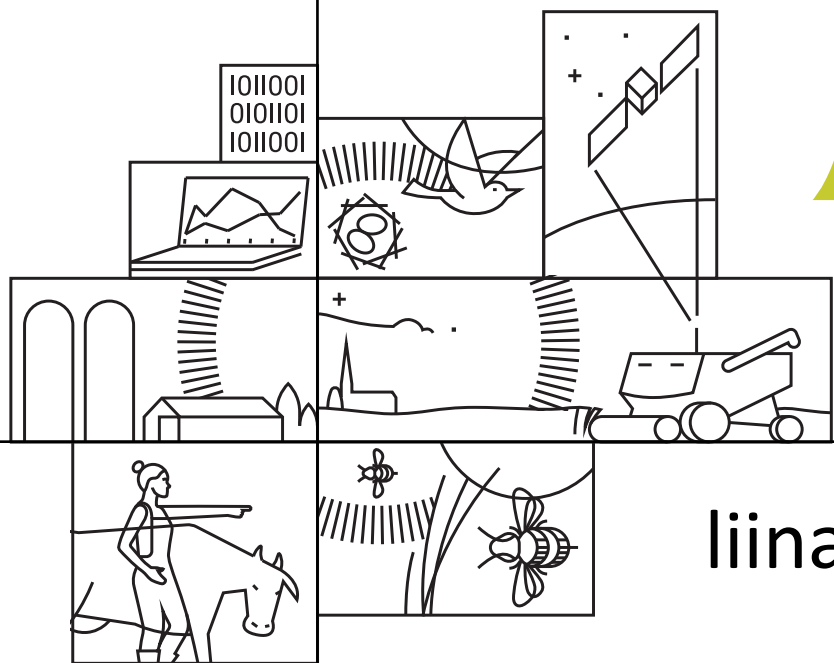
- Uued aretustehnikad on **kiiremad ja täpsemad**
- Uued aretustehnikad võimaldavad **kliimamuutustega** paremini kohaneda
- Uued aretustehnikate abil loodud sordid tõstaksid **mahetootmise** saagikust.

METK

Maaelu
Teadmuskeskus

Sordirikast sügist!

Meie teame, mis Eesti põllul hästi kasvab
ja kuidas maaelu areneb

liina.jakobson@metk.agri.ee